

SÁRKÁNY

Magyar sárkány szavunknak több jelentése van - az anyóstól a dinóig -, és csak a jelzőkből vagy a mondat szövegkörnyezetéből derül ki, hogy melyikre gondolunk. Legkézenfekvőbb a gyermekek játéka, amelyet nálunk a 20. század közepéig nádvázra ragasztott, színes selyempapírból készítettek. Vékony zsineggel, cukorspárgával és a szél fölhajtó erejével a magasba eresztettek. Ha a fönti légáramlás egyenletesnek bizonyult és a sárkányt jól építették, mozdulatlanul függött az égen, a madzag nem tőgyelt, hanem erős húzása volt. Az igazi sárkánynak négy- vagy többszögletes fejet készítettek és alatta hosszú farka lebegett. Gyakran azzal tették antropomorffá, hogy a fejrészre arcábrázolást: szemet, ajkat, orrt ragasztottak vagy rajzoltak.

Sárkánynak nevezték az idősödő, rosszindulatú, pletykát kavaró nőket is. Az asszonyok "elsárkányosodásáról" még könyv is született. Kétségtelen, hogy a menopauzával elindul a szexuális hormonok termelődésének megszűnése, a női nemiség elmosódása és az öregedés. Ettől kezdve a nő lefelé csúszik az evolúció létráján megtett sok évmilliós úton, hogy a csúcsról néhány év alatt újra a gödörben legyen, ahonnan őseink egykor kimásztak.

A bőr kiélttsége, pikkelyesedése, ráncok keletkezése, elszíneződése, maradandó pigmentfoltok megjelenése, az arc kiszőrösödése, a többi szőr és haj ritkulása, kihullása, a fül kihegyesedése és a fejtől való elállása szembetűnővé válik. A zsírpárnák apadásával a kerekded formák eltűnése, a kebel és fenék horpadása, a nyak megnyúlása, a hát meggörbülése, az ízületek göbös kitüremkedése az elvékonyodó bőr és izomköteg alul, az elkeskenyedő, száraz ajak beesése, az egész alkat megváltozása egyre jobban jelentkezik.

Az elvékonyodó, illetve férfiassá váló, hol nyávogó, hol bördős hang megjelenésével, a fogak kihullásával, a fogmeder és foghús sorvadásával a sziszegő hangok erősödésével, gyors, locsogó nyelvjárásával, a nyál kifröcsögésével, és az acsarkodó, házsártos természet eluralkodásával az egyénisége is mind erőteljesebben megváltozik. Olyan ez a folyamat, mint amikor a feszes bőrű, szőrös hernyó sűrű fonalat sző maga körül, hogy összetöppedt, vastag bőrű bábbá változzon, de a "sárkánybábból" sohasem röpül ki csodálatos pillangó. Úgy marad, mint a varangy, akárhány csókot is kap az ifjú királyfitól, nem lesz tündöklő királykisasszony.

A feleségből és az anyósból házisárkány válik. Ennek egyik női változataként, mint boszorkány söprűt forgat, jókora fakanállal vagy nyújtófával várja haza későn jövő férjét. Hatalmas cipőjének letaposott a kérge, fejkendője alól szemébe lóg gondozatlan, hosszú haja, bő szoknyája, körülötte piszkos kötője lebeg, mintha még mindig molett volna. Szóözönével szüntelen tüzet okád másokra, amely végül maga alatt is máglyát gyújtva elemésztí. Ezt az egyébként torz és középkori jellegű, nőgyalázó figurát - "férfi sárkányokról" legalább ennyi gusztustalan tulajdonságot lehetne összehordani - kitűnően alakította Gobbi Hilda színművésznő Petőfinek A helység kalapácsa című filmátdolgozásában az Amazontermészetű Mártaként.

Sárkányok voltak az évmilliókkal ezelőtt, a földtörténeti középkorban élt hüllők, a sárkánygyíkok, amelyek között több tonna súlyúak, sok emelet magasságúak is akadtak. Az Argentínában talált egyik fajuk óriásira nőtt példányának hossza állítólag a 20 métert is jóval meghaladta. Koponyaméretük és azok úrtartalma termetükhöz képest rendkívül kicsi volt, amiből arra következtetnek, hogy alacsony szellemi és intelligencia szinten éltek.

Sárkányoknak nevezzük - a földtörténeti korokat, az ősi sárkánygyíkok kipusztulását átélte - mai nagy testű hüllőket, a varánuszokat, köztük is a mintegy 3 méter hosszúra, akár másfél mázsára is megnövő, ragadozó és dögevő komodói varánuszt. Az iguánok, leguánok szintén ősi formációt őriztek meg.

A sárkány totem- és címerállattá vált. Ez utóbbinak egyik magyar példája a Báthoryak címerében a saját visszaívelő farkába harapó sárkány ábrázolása.

Az őshüllőkből, valamint a korunkban élő óriásgyík-félékből kiindulva, kialakult a mitológiai és a népmesék sárkányának rendkívül különleges figurája. Benne és rajta végigkísérhetjük a fajfejlődést. Hogyan változtak, alakultak, gyarapodtak tulajdonságai. Miként foglalta magában a hüllőktől az emberré válásig tartó folyamat jellegzetességeit. Milyen torz szörnyé változtatta a középkori babonás népi és vallási képzelet. Ennek bemutatására az időben ugorjunk vissza év-százmilliókat.

A földtörténeti devonkor első felétől, amikor az élet kialakulását segítő és fönntartó fölszíni vizek apadni kezdtek, majd mind nagyobb szárazulatok keletkeztek, elindult a növény-, illetve állatvilág kényszerű terjeszkedése. Az élet egy része alól ugyanis eltűnt a víz és szárazon találta magát. Az új környezetben való megtelepedés párhuzamosan haladt növény és állatfajok között, de ezt a folyamatot - egyes kutatók szerint - a növények vezették, így a vízből kiszorult állatoknak a szárazon is akadt táplálékuk. Ettől függetlenül, több földre szorult állat visszajárt a vizekbe táplálkozni és szaporodni. (Még ma is van erre példa, gondoljunk a Galápagos-szigetek

sziklákon sűtkérező leguánjaira, amelyek hínárt legelni a Csendes-óceánba járnak.)

A legősibb négy lábú, de még vízben mozgó állat az Ichthyostega volt. A kétéltűek 400 millió évvel ezelőtt fejlődtek ki. Az úszóhólyagból, kopolyából a tüdővel való légzésük alakult ki. (Az a meghatározás mennyire érvényes, hogy "az egyedfejlődés nem más, mint a törzsfejlődés, az evolúció rövid megismétlése" arra jellemző, hogy atavisztikus, tehát ősi visszaütésként egyik kedves barátom nyakából fejlett férfi korában kellemetlenséget okozó kopolyamaradványt kellett kiműteni, amelynek létezéséről korábban nem tudott.)

A kétéltűeknél kialakult a négy lábuk, pikkelypáncéluk, hallószervük. Szaporodásuk (ikrarakásuk) és egyedfejlődésük kezdete, a lárvállapot (pl. békáknál az ebihal) még mindig a vízhez kötötte őket. A hüllőknél már létrejött a kiszáradás ellen védő rugalmas, bőrszerű tojáshéj, és ezzel a szaporodásuk is elszakadt a víztől. Ettől kezdve nemcsak növényeket fogyasztottak, hanem ragadozók is voltak. Kialakult a csigolyákból álló, több irányú mozgásra képes gerincoszlop, mint erős tartóváz, benne védett és zárt csatornában a fejlett vegetatív központi idegrendszerrel. Az alsó krétakorban jelentek meg a kígyók, a felső krétában a gyíkok.

Az összefoglaló nevükön dinoszauruszoknak nevezett sárkánygyíkok a triászban tűntek föl, a jurában volt a fénykoruk, és fejlődésük a kréta végére le is zárult. A madárjellegű hüllők, a repülő sárkányok a jura legalján jelentek meg. A pikkelyekből kialakultak az őstollak. A kréta felső részéből már sok madár ismert, és a korszak végéig fejlődésük lezárult. Az egyik tipikus fajuk a felső jurából származó Archaeopteryx. Galamb nagyságú volt, hosszú farokkal, sok csigolyával. Még nincs csőre és csüdje, a 3-4-5 lábközépcsont különáll, ahogy a szárny 3-4 középcsontja is. A koponyája és a mellcsontja szintén hüllőszerű. Ebből az időből is maradt korunkra egy atavisztikus jelenség. A koacin madarak fiataljainak szárnyán még megvan a jurabeli ősmadárakon megfigyelhető, külön mozgatható, karommal is fölfegyverzett, nem redukált 2 ujj. A fiókák ezekkel kapaszkodva mászkálnak a fák ágain, ahogy évmilliókkal korábban elődeik tehették az ősursúton, párányokon.

Az evolúció következő állomása 230-250 millió évvel ezelőtt kezdődött. Fejlődésnek indultak az első halánték-nyílásos ősök. A perm korban belőlük alakultak ki az emlősszabású őshüllők, amelyeknek egyik ága a középső triászból átnyúlt az alsó jurába. Az emlőssé válás minden faj esetében nem egyszerre következett be. Az eltolódás 20-30 millió évet vett igénybe. A különböző hüllőfajok egymással versengve váltak emlősökké. Eredetük eleve 2 Therodontia-alrend képviselőire vezethetők vissza. A triász-jura határáról már több apró, egérnagyságú ősgerinces ismert, mint a legősibb emlős.

A pikkelyek helyett szőrzet lepte el a testet. A halántéknyílás teljes kitágulásával az emlőskoonya halántékrészének állapotát érte el. Ugyanez mondható el a szápadlás áthidalásáról. Az orrnyílások egyesültek a koponya elülső csúcsán. Létrejött a füljárat és a fülcsontok. Kialakultak a metsző-, szem- és őrlőfogak, illetve ezek rendkívül gazdag változatai. A krétakor végén megtaláljuk a generalizált ősi emlőscsoport leszármazottait.

A szőrzet, fog, koponya, gerinc, medenceöv, végtagok emlősökre jellemző tulajdonságai mellett kifejlődött a méhlepény, vele az elevenesülés, a fiaikat saját tejjel való táplálás, és a szív kettős pitvar-kamrai tagozódásával a melegvérűség. A denevér az eocén közepén, mintegy 50-55

millió évvel ezelőtt már a mai fejlettségi fokon állt. A mókuscickányok szintén rovarrevők voltak és a félmajmokhoz álltak legközelebb. Fán laktak, ezért a hüvelykujj a biztos kapaszkodás érdekében kezdett a többivel, illetve a tenyérrel szembefordulni. Karmok helyett kialakultak a lapos körmök. A félmajmok egy része a paleocén közepén jelent meg, de az óharmadkorban, 40-50 millió évvel ezelőtt éltek virágkorukat.

A majmok szinte észrevétlenül csatlakoztak hozzájuk. Három fejlődési irányuk közül a keskenyorrú emberszabású majmok már az emberhez álltak közelebb. Biztosan besorolható leleteik a miocénnal kezdődtek. A majmok legtöbbször a farokkal együtt öt, míg a farok nélküli emberszabásúaknál négy fogásra alkalmas végtag alakult ki. Az arckoponyájuk csökkent, míg az agykoponya növekedni kezdett. Jellemző rájuk a fokozódó mozgékonyság és a vele járó, erősödő idegtevékenység. A hosszú farok visszafejlődött és a maradék csigolyák a gerincoszlop alá hajlottak.

Az emberszabású majmok a miocén elején Afrikában alakultak ki. Jellemző rájuk az emberhez hasonló arckifejezés, mimika, testalkat; a két hátsó lábon járás lehetősége. A főlegyesedett Pithecanthropusból Homo erectussá vált, aki már alkalmas volt a tagolt hangképzésre, áttért a vegyes táplálkozásra, amelyben egyre inkább az állati protein fogyasztása dominált. Megtartotta a hordában való együttélést, kezdetben vele a domináns férfi, azután fejlettsége következő állomásaként az anya (matriarkátus), majd újra a férfi (patriarkátus) vezető és irányító szerepét, közben elsajátította a közös vadászat, szerszámkészítés, illetve a szerszám- és tűzhasználat módját.

Emberré válásunk során nagyon fontos szempont, hogy egyedül a mi fajunkban alakult ki a neokortex, az új agyi szürkeállomány, amely - akár egy nagy teljesítményű számítógép - a gondolati kombinációk végtelenét teszi lehetővé, rendkívüli alkotókészséget nyújtva. Innen fejlődési fokozatokon keresztül, több oldalág kihalása után (pl. neandervölgyi) kialakult a mai ember, a Homo sapiens sapiens, aki tapasztalatai és képzelete alapján a fajfejlődés egyes állomásaiból összerakta és megteremtette a mai fantáziasárkányt. Vizsgáljuk meg ennek kialakulását.

Először is azt nézzük meg, milyen részekből tevődik össze a sárkány? Itt nem a mai sárkánygyíkokra, pl. a komodói vagy sivatagi varánuszokra kell gondolni, hanem az összemehetség által évezredek óta kialakított sárkányképre, amely egyszerre mitológiai figura, meseszörny, történelmi és vallási szimbólum, pusztító vagy védő istenkép is lehet. Mind külsőségeiben, mind természetében többféle állat és ember tulajdonságait ötvözte magába, ahogy a fajfejlődést napjainkig végigkísértük. A sárkány minden állat- és emberkombinációból született szörnyben benne van, függetlenül attól, hogy az a kultúra, amelyben megszületett sárkánynak, esetleg szfinxnek, Gorgónak stb. nevezi; istennek tartja, elviselhetőnek, avagy gonosznak alkotta.

A dinoszauruszok mintegy 65 millió évvel ezelőtt, a mezozoikumban kihaltak, és valóban csak néhány különleges faj, mint a varánuszok, krokodilok, aligátorok stb. éltek túl, más méreteken és életkörülményekhez alkalmazkodva. Már ekkor, a dinók világában megjelentek a kis emlős félék, amelyek a nappali életmódú sárkányoktól féltve, éjszakai életet folytattak, és a sötétben nyüzsögtek, amikor a sauruszok a megfelelő nappali meleg hiányában, lehűlt vérük

következtében kényszer pihenőt tartottak.

Washburn szerint a páviánkölkök három velük született félelmet hoznak magukkal: a lezuhanástól, a sötétségtől, illetve a kígyóktól való rettegést és iszonyodást. Az emberben ezek az öröklött tulajdonságok szintén föllelhetők. Különösen álmainkban gyakran visszatér a szörnyű zuhanó érzés, amely csak akkor szakad meg, amikor kapálódzva tagjainkat beleütjük az ágyba, falba és erre a szilárdérzetre fölébredünk. (Lásd: az álmom szócikket.) A sötétségtől a legtöbb ember fél, elsősorban a gyerekek, mert képzeletükben a hallott mesefigurák közül a szörnyek, sárkányok, csattogó fogak, üldöző fenevadak jelennek meg, ahogy ez az emberré válás hajnalán lehetett. A hüllőktől, különösen a kígyóktól pedig a legtöbb ember vagy fél, vagy iszonyodik.

Az alvás tehát az a különleges állapot, amelyet kellő mélyégben még nem ismerünk, pontosan azt sem tudjuk, hogy miért szükséges a szervezetünk számára. Az bizonyos, hogy a legtöbb ember rendes körülmények között alváskor álmodik. Ekkor jelentkezik az ún. R-komplexum, amely jelenség hierarchikus, ritualisztikus, agresszív és szexuális funkciókat tartalmaz. Mindez alkalmas arra, hogy álmaink új minőséget kapjanak, amely teremtő fantáziaképként jelentkezik, függetlenül attól, hogy valótlan, torz történeteket és alakokat hoz létre. Bármilyen álmajelenetek zajlanak le agyunkban, összefüggnek az R-komplexum tulajdonságaival, amelyek az ősi idegsejtek által elraktározott élményeket "hozzák elő", és az átélt napi eseményekkel színezik.

"Késő éjjel, amikor nagy a csönd, és a kötelező napi álmokat már átálmodtuk, mozogni kezdenek a gazellák és a sárkányok" - írta Carl Sagan: Az éden sárkányai című könyvében (Európa Könyvkiadó. Budapest, 1990. 186-187.), majd így folytatta: "Az ember álmaiban az R-komplexum működik: hallhatjuk a sárkányok sziszegését és recsegő hangját, és még mennydörögnek a dinoszauruszok." (189.) Amikor napközben valakit csöndre intünk: "pszt", a hüllők sziszegését utánozva parancsolunk neki. Ez a hang jobban hat, mintha hangoskodását ütlegetéssel kívánnánk gátolni. Midőn a parazsat élesztjük: "húúú..." hanggal fújjuk ki a levegőt, akár a mesebeli sárkány, ha a tüzet okádja.

Ezek után próbáljuk összerakni, milyen külső és belső tulajdonságai vannak a képzeletbeli, mitikus sárkánynak?

Külseje

Egész teste vagy annak része pikkelyes lehet, akár a kétéltűek és a hüllők egy részének. Lába rövid, kurta. Szintén a kétéltűek és hüllők lábára jellemző. Ezeket a tulajdonságokat jól példázzák a Szent György által legyőzött sárkányfigurák középkori ábrázolásai. Mellső végtagjai lehetnek mancsok, ahol a körmök behúzott, támaszkodó állapotban vannak, akár a szfinxeknél, vagy hosszú, kieresztett ragadozó karmuk látszik, akár a középkori szárnyas ördögöknél. Kezüket átváltozhat szárnyá, mint a repülő sárkányok esetében volt, vagy a denevéreknél.

A mesebeli sárkányszörnyek kitátott szájjal, kivágódó, hosszú nyelvvel tüzet okádva, mint repülő ősgyík vagy denevér szárnyalnak az égen. A mai hüllőknél, így a kígyóknál,

varánuszoknál megfigyelhetjük a jelző szaganyagok észlelésére, a levegőben terjedő molekulák befogására kialakult kétágú nyelvet. A tűz a pusztítás ősi eleme. A varánuszok nyálában több tucat súlyos vérmérgezést okozó baktérium, a mérges gyíkok és kígyók esetében közvetlen kémiai-biológiai méreganyag van. Bármelyik harapása szintén pusztító, akár a láng, csupán a bekövetkezett halál idejében vannak különbségek.

A kétéltűek, hüllők, madarak és emlősök egy része, fajtól függően megőrizte pikkelyes, tollas, szőrös farkát. A sárkány- és ördögábrázolásoknál sem hiányzik. Az ördög hátsó végtagja - akár a faun esetében - szőrös emlősláb, amely bakkecskére jellemző. Mellkasa és nyaka hüllő, emlős és emberszabású. Az ördögnél férfi, a szfinxnél női emlővel.

A sárkány feje igen változatos. Lehet hüllőé, ragadozó madaré. Kapuőrző állatfiguráknál emlősöké, mint az oroszlán, kutya, egyszarvú és bika. Ördögnél bakkecskefej, emberfej. A szarv már a hüllőknél megjelenik, gondoljunk a szarvas viperára, madaraknál például az erdei füles bagolyra, ahol hegyes tollpamacsként van jelen, és az ördögnél emlősökre jellemző két rövid tüllökként a homlokdudoroknál nő ki. A sörényszerű bőrtaraj a hüllők, egyes madarak esetében ismert, a mondabeli sárkányoknál a fejtől a farokig húzódik.

Amikor egy-egy sárkánylényt külön-külön vizsgálunk, akkor döbbenünk rá, hogy testét hogyan hordta össze az ember az evolúciós fejlődés különböző részeiből, anélkül, hogy a fajfejlődés állomásait akkor még régészeti leletek nélkül, tudományos szinten ismerte volna. Szent György sárkánya hüllőfarkú, pikkelyes testű, ősmadár-, vagy denevérszárnyú és fejű, de ha a nyak szétágazó, lehet több fejű. A kétágú, sziszegő nyelv hüllő és madár keveréké. Rövid lábú, karmos, akár a varánusz vagy krokodil.

A Római Birodalomban a gnosztikus-zsidó szekták Jahvét idéző amulettjén kakasfejű, kígyólábú, páncélos testű szörnyállatot lehet látni.

Az oroszlántestű szfinx farokkal, lehet női és férfi felsőtesttel ábrázolva. A kínai és kelet-ázsiai sárkányok hosszú, elnyújtott hüllő, kétéltű, kígyó vagy őssárkány testű, varánuszlábú, máskor hosszú, zsákmányoló karmú, repülő őssárkány- illetve denevérszárnyú, sörényes, avagy hosszú bőrlebenyes oroszlánfejű, de sascsőrű és kígyónyelvű szörnyeteg. Erre leginkább a mesebeli hétfejű sárkány hasonlít, azzal a különbséggel, hogy tüzet okád.

Az ókori pásztor faun és a lelket gonosszá tevő, középkori ördög kecskebak alsótestű, emberi kézzel, de rajta ragadozó állat karmával rendelkezik. Törzse emberi, a faunnál kopasz, az ördögnél szőrös, akár a majom esetében. Feje emberi, pófája mégis majomé, és a homloka, feje búbjá baké. Talán a legkülönösebb és a törzsfejlődés fokozatait kihagyó, csak a kezdetre és végkifejletre utaló testábrázolást a sixtusi kápolna mennyezetfreskóján lévő emberkígyó esetében látunk. A paradicsomi Tudás fáján tekergőző kígyó térdtől fölfelé emberré válik.

Amikor a sárkány emberré lesz, mitikus sárkányvoltát úgy is megőrzi, hogy sokfejűvé, sokkarúvá válik, akár az indiai Rávana. Benne az emberszabású démoni, és a sárkányvonások összemosódnak. A több fej és kar a megsokszorozott szellemi és testi erő ősi kifejezésévé válik.

A sárkány belső tulajdonságai

A sárkány egyénisége, viselkedése legalább olyan összetett, akár a külseje. Az ember egyetlen értékes tulajdonságot kölcsönzött neki: a mesebeli jó sárkány, a kapuvédő, városőrző torzállat, a szfinx annyiban emberbarát, hogy védő szerepe van.

Isteni és emberi teljesítőképességekkel bír, hiszen nehéz vele megküzdeni. Az ember rendre elbukik, csak az igazán nagy hős - különleges emberi és vele vegyített isteni tulajdonságokkal rendelkező - győzi le, de ha este levágja egyik fejét, helyette másnapra kettő nő ki, tehát félhalandó, félhalhatatlan, akár Gilgames volt, aki legyőzte a torz Humbabát. Küzdőképessége az ember szempontjából szintén káros, hiszen emberellenes, nőrabló, erőszakosan magáévá tevő. Az erdei félisten faunról azt tartja a mitológia, hogy az érzékiség és a csúfolódó kedv jelképe. A képzőművészeti ábrázolások is ligetben, fák alatt, mezítelen nőkkel bujálkodva szeretik megjeleníteni.

A sárkány alattomos, mint a kígyó, amelyik úgy csúszik-mászik, hogy észrevétlen marad, miközben harapása halálos. Az éden fáján Évának fölkínálja az almát, hogy ezzel az emberiség vesztét okozza. A sátán még e földön előnyösnek tűnő szerződést is följajánl, csak hogy az ember lelkét a túlvilágon megkaphassa és kínozhassa.

A sárkányt szárnya repülésre teszi alkalmassá. Mesebeli szárnyalása a természet és az ember alkotta táj fölé emeli. Az ördög esetében röpködése az alvilág felé irányul. A szárnyalás az ember örök vágya, és igazán sem a repülőgéppel, sem a rakétával nem oldotta meg. Még a sámán bódulatban való "röpködése" is hol a mesebeli sárkányt, hol az ördögöt követi; egyiket a felhők fölé, a csodálatos, örömet nyújtó túlvilágba, másikat a pusztulás és szörnyű szenvedés alvilági birodalmába.

A kötetlen szállás feledhetetlen érzését igazán az érzékelheti, aki saját szárnyaival lebeg. Amikor azt álmodjuk, hogy karunknak, mint szárnyaknak a segítségével a lét tengere fölött tovaszállunk, a kihagyott evolúciós fejlődési szakaszt teljesítjük be. Ez a szárnyalással együtt járó szabadság a sárkánynak megadatott, de az embernek nem. A szárnyirigység közénk áll, és szemünkben a sárkányt gonosz szörnyé változtatja. Tipikus példa erre a görög mitológiában a három Gorgó - egyike Medúza -, akik kígyóhajú, szárnyas női szörnyetegek, és már a látásuk is a rémülettől kővé mereszt. A nő, mint szörnyeteg, mint sárkánykép az emberiség kultúrtörténetében ilyen korán kezdett kibontakozni.

A szfinx hallgatag, titokzatos, kifürkészhetetlen és tartózkodó. Az óegyiptomi figura férfi, az ógörög női szárnyas oroszlán. Nem világos, hogy egyik népnél miért hím-, másiknál nőnemű? Egyiptomban arcáról bölcs mosoly és megnyugvás sugárzik, de nem tudjuk, hogy ez csak neki jó-e, vagy azoknak is, akik vele kapcsolatba kerülnek, és rájuk mosolyog.

Az amerikai film Jurassic-parkbeli sárkányai is óriások, emberfeletti léptékűek, kegyetlenek, vérszomjasak, korlátolt szellemi képességűek, esetleg túlrafináltak, akiket nem háziállatként, hanem emberpusztító szörnyként lehet tartani és szaporítani. Az bizonyos, hogy kis, kedves, ölebként simogatni és szeretni való sárkányt az ember képzelete nem, vagy ritkán teremtett. (Ez utóbira is van példa: az amerikai rajzfilmben a kőkorszaki szaki háziállatként tartott dinója.)

A sámán a szertartási öltözetén hordja a sárkány különféle fejlődési fokozatainak állatfiguráit, így a békát, gyíkot, kígyót, baglyot, sast, madártollakat, madárkarmokat, fején, koronáján szarvakat. A sárkány, mint totem- és szimbólumállat széles körben elterjedt. Rendkívül ellentétes ősök egyesítésével a még el nem különített őslétezésbe és káoszba visszasüllyedő pusztulás szörnyerőit jelképezi. Kifürkészhetetlen, vagy jól ismert, de elérhetetlen kincsek, mint az elrabolt királylány - ősi emberáldozat szimbóluma lehet -, illetve a kezdet és a vég őrzője. A rejtett tudás védője. Ilyen lehet az alvilág, ahonnan élő ember ritkán jár vissza, és nem tudhatjuk, milyen szellemek vannak ott; az ógörög mitológiában a kapuőrző, háromfejű kutya: a Cerberus fogságában. A Távol-Keleten szörnyalakja inkább a vízhez kötődik, ezért Japánban esőistenként is ismert. A kínai állatöv ötödik állata. Itt többek között a gyógyító erő birtokosa. Néhány nép a viharral és jégesővel hozza kapcsolatban. Az özönvizet is sárkány árasztotta. Általában ahol jószágos, ott hím-, ahol rosszindulatú, ott nőnemű. A csillagászatban Szaturnusz állata, de a magyar néphit az üstökösökben is hosszú farkú sárkányt lát.

SZENTI TIBOR